

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARGA EKOLOGIK TARBIYA BERISHDA MTT VA OILA HAMKORLIGIDA MILLIY TARBIYA TEXNOLOGIYALARINI JORIY ETISH

G‘ulomova Dilgira Dilmurod qizi

Qo‘qon davlat universiteti Ta‘lim va tarbiya
nazariyasi va metodikasi (Maktabgacha ta‘lim)
yo‘nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu tezisda maktabgacha yoshdagi bolalarning ekologik madaniyatini shakllantirishda milliy qadriyatlar va oilaviy tarbiya usullarining o‘zaro integratsiyasi tadqiq etiladi. Tadqiqot davomida "Yashil makon" umummilliy loyihasi hamda xalq pedagogikasining "uvol", "savob", "hashar" kabi tushunchalarini MTT ta‘lim jarayoniga tatbiq etish mexanizmlari tahlil qilingan. MTT va oila hamkorligini tizimli tashkil etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: ekologik tarbiya, milliy qadriyatlar, oila hamkorligi, maktabgacha ta‘lim, "Yashil makon", ekologik ong, xalq pedagogikasi, ma‘naviy meros.

Annotation: This thesis explores the integration of national values and family education methods in shaping the environmental culture of preschool children. During the research, the mechanisms for implementing the concepts of folk pedagogy such as "uvol" (wastefulness), "savob" (merit), and "hashar" (community work) into the preschool education process within the "Yashil Makon" national project were analyzed. Practical recommendations for the systematic organization of cooperation between preschools and families have been developed.

Keywords: environmental education, national values, family cooperation, preschool education, "Yashil Makon", ecological consciousness, folk pedagogy, spiritual heritage.

KIRISH

Insoniyat bugun global ekologik inqiroz yoqasida turgan bir paytda, kelajak avlodda tabiatga nisbatan yangicha munosabatni shakllantirish hayotiy zaruriyatga aylandi. Maktabgacha yosh – inson shaxsining asosi qo‘yiladigan davrdir. Bu davrda berilgan tarbiya bolaning butun umrlik dunyoqarashini belgilab beradi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev o‘z nutqlarida ekologik muammolarni hal etishni faqat texnik choralar bilan emas, balki ma‘naviy-ma‘rifiy islohotlar orqali amalga oshirish zarurligini uqtiradi: "Ekologik madaniyatni yoshligidan, oiladan va maktabgacha ta‘lim tashkilotidan boshlab shakllantirishimiz kerak. Tabiatni asrash – bu ota-bobolarimizdan qolgan muqaddas meros ekanini har bir farzandimiz qalban his etishi lozim."

Ushbu tezisning maqsadi – MTT va oilaning uzviy hamkorligi orqali milliy tarbiya texnologiyalaridan foydalanib, maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik mas’uliyatni shakllantirish yo‘llarini ko‘rsatib berishdir.

ASOSIY QISM

I. Milliy tarbiya texnologiyalarining ekologik mazmuni

O‘zbek xalq pedagogikasi tabiat bilan uyg‘un yashash tamoyillariga asoslangan. Milliy tarbiya texnologiyalari deganda biz faqat an‘analarni emas, balki ularni bugungi zamonaviy ta’lim metodikasi bilan birlashtirishni tushunamiz:

1. "Uvol" tushunchasi texnologiyasi: Bolaga suvni isrof qilmaslik, nonni yerga tashlamaslik orqali tejamkorlik va tabiat boyliklarini qadrlash o‘rgatiladi. Bu metodika MTTda o‘yinlar, oilada esa ota-onaning shaxsiy namunasi orqali amalga oshiriladi.

2. "Esdalik daraxti" an‘anasi: Xalqimizda farzand tug‘ilganda daraxt ekish odati bor. Bu an‘anani MTT miqyosida "Mening maktabgacha ta’lim tashkilotim – mening bog‘im" ko‘rinishida joriy etish mumkin.

II. MTT va oila hamkorligining zamonaviy shakllari

Muvaffaqiyatli ekologik tarbiya uchun tarbiyachi va ota-ona bir xil tilda gapirishi kerak. Buning uchun quyidagi hamkorlik mexanizmlari taklif etiladi:

"Ekologik mehmondo‘stlik": Ota-onalarni MTTga taklif qilib, bolalar bilan birga o‘simliklarni parvarishlash bo‘yicha master-klasslar o‘tkazish.

"Tabiat laboratoriyasi": Oila davrasida uy sharoitida o‘simlik o‘stirish (masalan, loviya yoki rayhon) va uning o‘sish bosqichlarini MTTda tengdoshlariga so‘zlab berish.

Media-hamkorlik: Telegram yoki boshqa platformalarda "Biz tabiatni asraymiz" guruhlarini tashkil etish, u yerda oilaviy ekologik sayohatlar rasmlarini ulashish.

III. Milliy qadriyatlar orqali tabiatga muhabbat uyg‘otish

Milliy o‘yinlar va folklor namunalari bolaning his-tuyg‘ulariga ta’sir etishning eng samarali yo‘lidir.

Chaqiriqlar va o‘lanlar: Masalan, yomg‘ir chaqirish yoki bahorni kutib olish bilan bog‘liq xalq qo‘shiqlari bolada tabiatga tirik mavjudot sifatida qarashni shakllantiradi.

Ertak-terapiya: "Zumrad va Qimmat" ertagi misolida tabiatga yaxshilik qilgan kishi mukofotlanishi, yomon munosabatda bo‘lgan esa jazolanishi tahlil qilinadi.

AMALIY TAVSIYALAR

1. "Yashil burchak" musobaqasi: Har bir guruh va oila o‘rtasida eng yaxshi parvarishlangan uy o‘simligi tanlovini o‘tkazish.

2. "Chiqindidan mo‘jiza": Oila a‘zolari bilan birga plastik idishlar yoki qog‘ozlardan milliy uslubda o‘yinchoqlar yoki bezaklar yasash. Bunda qayta ishlash madaniyati rivojlanadi.

3. "Tabiat bilan muloqot" daqiqalari: Har kuni MTTdan qaytgach, ota-onaning boladan "Bugun tabiat uchun nima yaxshilik qilding?" deb so‘rashi odatini shakllantirish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta’limda ekologik tarbiya faqatgina o‘simliklar nomini yodlatishdan iborat emas. Bu – bolaning ruhiga milliy qadriyatlarni singdirish orqali uni tabiatning bir qismi ekanligiga ishonch hosil qilishdir. MTT va oila hamkorligi tizimli yo‘lga qo‘yilgan taqdiridagina biz "Yashil makon" g‘oyasini kelajak avlod onggiga muhrlay olamiz. Milliy tarbiya texnologiyalari asosida shakllangan

ekologik madaniyat – bu nafaqat ekologiyani asrash, balki millat genofondini va ma’naviyatini himoya qilish demakdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi". – Toshkent: "O‘zbekiston", 2022.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 31-maydagi 81-sonli "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasini isloh qilish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi Farmoni.
3. "Ilk qadam" o‘quv dasturi. T- 2022.
4. Jumaboyev M. "Bolalar adabiyoti va folklor". – Toshkent, 2015.